

Dansk flexicurity under pres

– både indefra og udefra

Den danske flexicurity-model fremstod i årene op til den økonomiske krise som en rollemodel for samspillet mellem et fleksibelt arbejdsmarked og velfærdsstatens sikkerhedsnet. Siden er glansbilledet falmet. Målt på beskæftigelse og arbejdsløshed har Danmark mistet sin førerposition. Her er der sådan set ikke mange overraskelser. Modellen har reageret som forventet. Hertil kommer de politiske ændringer, som er påført modellen, og de udfordringer, der kommer udefra i form af europæisering og globalisering. Konklusionen er, at modellen har bevaret sine grundtræk og stadig fungerer som et værn mod krisens skadevirkninger. Men det er nødvendigt med agtpågivenhed for at undgå, at modellen mister balancen.

PER KONGSHØJ MADSEN

Professor
Center for Arbejdsmarkedsforskning,
Institut for Statskundskab,
Aalborg Universitet

1. Farvel til førertrøjen

For få år siden fremstod Danmark som et europæisk model-land, når det gjaldt kombinationen af en veludviklet velfærdsstat og et fleksibelt arbejdsmarked. Vi kunne fremvise både den næstlaveste ledighed og den højeste beskæftigelsesandel i EU. Den laveste ledighed i foråret 2008 fandt man i øvrigt i Holland, som også blev opfattet som et mønsterland i forhold til flexicurity.

Det velfungerende arbejdsmarked blev i vidt omfang tilskrevet den særlige danske flexicurity-model med kombinationen af en høj grad af ekstern fleksibilitet og udbyggede sikkerhedsnet i form af arbejdsløshedsunderstøttelse og aktiv arbejdsmarkedspolitik (Bredgaard m.fl., 2013, kapitel 2). Arbejdsløshedsunderstøttelsen gav indkomstsikkerhed til de ledige, men den aktive arbejdsmarkedspolitik betød større beskæftigessikkerhed ved at forstærke mulighederne for, at de ledige kom tilbage i beskæftigelsen. Også den udbredte brug af både offentlig og privat efteruddannelse bidrog til beskæftigessikkerheden. Samtidig betød disse sikkerhedsnet, at lønmodtagerne kunne acceptere en lavere ansættelsestryghed end set i mange andre europæiske lande.

Siden 2008 er billedet vendt. Både målt på beskæftigelse og arbejdsløshed er Danmark gledet ned ad ranglisten. Katastrofen skal ikke overdrives. Der er langt til de tilstande af dyb krise, som præger mange europæiske lande. Faktisk ligger Danmark stadig i den pæne ende, når det gælder de sædvanlige mål

for arbejdsmarkedets velbefindende (Madsen, 2013, 2014a). Nøgletallene i tabel 1 fortæller historien ved at sammenligne Danmark i 2008 dels med de seneste data fra 2014, dels med de øvrige EU-lande. Målt på beskæftigelsesandel og arbejdsløshed ligger Danmark med en 5.-plads og en 7.-plads stadig ikke langt fra toppen. Målt på ungdoms- og langtidsarbejdsløshed er vi fortsat blandt de tre eller fire EU-lande med den laveste ledighed.

Bag udviklingen i beskæftigelse og samlet arbejdsløshed i tabel 1 ligger, at den økonomiske krise ramte Danmark relativt hårdt målt på udviklingen i BNP. Som nærmere analyseret i anden sammenhæng var faldet i BNP på omkring 8 procent fra toppen i sommeren 2008 til bunden i 3. kvartal 2009. Dette gav anledning til et næsten lige så stort relativt fald i beskæftigelsen (Madsen, 2013, 2014a). I den forstand levede den danske flexicurity-model op til forventningerne; den lette adgang til at fyre medarbejdere slog kraftigt igennem på den faktiske beskæftigelse.

Men som allerede påpeget levede modellen også op til forventningerne på den måde, at segmenteringen af arbejdsmarkedet stadig fremstår som begrænset, når man ser på de langtidslediges andel af den samlede ledighed eller på ungdomsarbejdsløsheden. Også andelen af unge, som hverken er i uddannelse eller arbejde (de såkaldte NEETs), er lav. I 2013 var andelen i Danmark på 6 procent sammenlignet med 13 procent i EU-28.

Tabel 1: Arbejdsmarkedsindikatorer for Danmark og EU

Indikator	Danmark		EU-28		Danmarks placering i forhold til bedste præstation i EU-28	
	2008 Q2	2014 Q2	2008 Q2	2014 Q2	2008 Q2	2014 Q2
Beskæftigelsesandel (procent)	78,1	72,7	65,8	64,9	1	5
Arbejdsløshed (procent)	3,2	6,4	6,9	10,2	2	7
Langtidarbejdsløshed (andel af alle ledige, procent)	15,6	23,1	38,7	50,1	3	3
Ungdomsarbejdsløshed (15-24 år, procent)	7,3	12,3	15,2	21,6	4	4

Kilde: Beregninger på grundlag af Eurostats arbejdsstyrkeundersøgelser (Labour Force Survey)

Inddrager man desuden de gængse mål på fattigdom og økonomiske afsavn, viser statistikkerne, at Danmark fortsat ligger i den lave ende af det europæiske spektrum (Eurobarometer, 2012; Madsen, 2014b, Økonomi- og Indenrigsministeriet, 2014, afsnit 5.2). På Eurobarometers spørgsmål om, hvorvidt husstanden er løbet tør for penge til at betale almindelige regninger, købe mad eller andre daglige forbrugsvarer i de seneste 12 måneder, svarer 8 procent af danskerne bekræftende. Dette er sammen med Sverige den laveste andel i EU-27, hvor gennemsnittet er 18 procent. På spørgsmålet om, hvorvidt de er i stand til at holde trit med regninger og ydelser på gæld, svarer 79 procent af de danske familier, at de kan klare det uden problemer. Det er den højeste andel i EU, hvor gennemsnittet er 44 procent. Der er en del danskere, som mærker de økonomiske følger af krisen, men for det store flertal fungerer sikkerhedsnettet indtil videre rimeligt.

2. På vej mod større bygningskader?

I den aktuelle diskussion om perspektiverne for den danske flexicurity-model er der to hovedsynspunkter. Det ene synspunkt fremhæver, at de gennemførte forringelser af især dagpengesystemet, men også andre velfærdsordninger som efterløn, sygedagpenge og kontanthjælp, har betydet, at sikkerhedsnettet er blevet væsentligt forringet. Hertil kommer, at også de institutioner, som bidrager til beskæftigessikkerhed, er under pres på grund af stramme offentlige budgetter. Det gælder både den aktive arbejdsmarkedspolitik og arbejdsmarkedsuddannelserne. Afledt heraf har fagbevægelsen rejst – og få gennemført – krav om øget afskedigelsesbeskyttelse i form af nye fratrædelsesgodtgørelser på dele af det private arbejdsmarked. Foreløbig er disse af begrænset omfang, men der er sat nogle håndtag ind i overenskomsterne, som der kan drejes på i kommende overenskomster. Modellen har derfor kvalitativt ændret karakter.

Det andet hovedsynspunkt i debatten accepterer argumenterne om presset på modellen, men fæstner sig ved, at dens hovedelementer stadig fungerer. Modellen har flyttet sig fra den hidtidige balance mellem sikkerhed og fleksibilitet, men ikke i et sådant omfang, at den kvalitativt har ændret karakter.

Som bygningsagkyndig ville man tale om et K1, som betegner »mindre alvorlige skader, som ikke har indflydelse på bygningsdelens funktion«. Der er derimod ikke tale om en K3, der omfatter »kritiske skader, hvor bygningsdelens funktion vil svigte og hvor det kan medføre skader på andre bygningsdele«.

Tabel 2 giver i stikordform en oversigt over de forskellige former for direkte pres på hovedelementerne i den danske flexicurity-model.

Et langt stykke er denne debat om udviklingstendenserne for den danske flexicurity-model en variant af den klassiske diskussion om, hvorvidt glasset er halvt tomt eller halvt fuldt. Hæfter man sig ved de forandringer, som rent faktisk er indtruffet, eller ved det forhold, at en række af modellens institutioner stadig er i funktion? Svaret vil først kunne gives om flere årtier, når vi kan sætte de aktuelle udviklingstendenser for den danske flexicurity-model i et større historisk perspektiv.

3. Globalisering – mulighed eller trussel?

Samtidig er det karakteristisk for denne danske debat om udviklingstendenserne for flexicurity-modellen, at fokus er på en række nationale forhold, som udløser presset på for eksempel dagpengesystemet og arbejdsmarkedspolitikken. Det er sjældnere, at blikket vendes mod det eksterne pres på modellen, som den møder i form af stadig mere åbne markeder for både kapital, varer, tjenester og arbejdskraft. Hvordan skal vi vurdere styrker og svagheder ved den danske flexicurity-model i lyset af den stigende integration, som sker både inden for Europa og i et større globalt perspektiv?

Som beskrevet i afsnit 1, er den danske model langt fra immun over for kriser. Tværtimod kan det forventes, at beskæftigelse og arbejdsløshed reagerer forholdsvis kraftigt på de økonomiske konjunkturer både i opadgående og nedadgående retning. I Danmark har vi således ikke designet den krisefri kapitalisme, selv om velfærdsstatens skatter og indkomstoverførsler betyder en automatisk stabilisering af konjunktursvingningerne, som i international sammenhæng ligger i den høje ende (se f.eks. Dolls m.fl., 2012)

Tabel 2: Presset på hovedelementerne i den danske flexicity-model

Hovedelement i den danske flexicity-model	Stress-faktorer
Indkomststøtte til arbejdsløse, der omfatter størstedelen af lønmodtagerne i en længere periode og med en relativt høj kompensationsgrad (især for lavindkomstgrupper)	Forkortelsen af dagpengeperioden fra 4 til 2 år, som fik fuld effekt fra 2013 Et gradvist fald i dagpengenes kompensationsgrad siden begyndelsen af 1980'erne Et fald i andelen af lønmodtagere, som er medlem af A-kasserne Opstramninger af kontanthjælp, sygedagpenge, førtidspension, fleksjob og efterløn
Aktiv arbejdsmarkedspolitik med vægt på tidlig aktivering og opkvalificering af ledige	En faldende andel af arbejdsløse, der deltager i uddannelse og anden opkvalificering Problemer for jobcentrene med at overholde fristerne med hensyn til aktivering af de arbejdsløse
Et fleksibelt arbejdsmarked med en høj grad af eksternt numerisk fleksibilitet	Indførelsen af fratrædelsesgodtgørelse til timelønnede i overenskomsterne i 2010 og 2012 som en reaktion på faldet i den effektive kompensationsgrad i dagpengesystemet og forkortelsen af dagpengeperioden. Dette åbner for yderligere stigninger i de kommende forhandlingsrunder.

Kilde: Oversat fra Madsen (2014a), tabel 3

Den vigtigste styrke ved et velfungerende samspil mellem velfærdsstaten (herunder arbejdsløshedsforsikringen) og arbejdsmarkedet er skabelsen af et økonomisk system, som har en høj grad af tilpasningsdygtighed i forhold til de stadigt nye rammevilkår, som sættes af globalisering og europæisering. Flexibiliteten på arbejdsmarkedet bidrager til, at arbejdskraften til stadighed flytter derhen, hvor der er produktive jobs at finde. Derfor skal den danske flexicity-models succes måles på dens evne til igennem mange årtier at fastholde Danmarks placering om et velfærdssamfund, både økonomisk og socialt. Her peger de historiske statistikker i den rigtige retning. I en analyse af Danmarks økonomiske velstand i et internationalt perspektiv konkluderes det således, at Danmark i 2013 var det 6.-rigeste land i OECD målt på bruttonationalindkomst pr. indbygger i løbende priser (Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, 2014a). Se man tilbage til 1980 har Danmark haft en stabil placering i en liga af rige OECD-lande bestående af Danmark, Sverige, Østrig, Australien, Tyskland og Holland, der alle velstandsmæssigt ligger meget tæt.

Men selv om den danske model set i bakspejlet har vist sig succesfuld, er det ingen garanti for, at den også fremover vil kunne modstå globaliseringspresset.

I denne sammenhæng er det vigtigt at gøre den banale konstatering, at globalisering i form af stigende økonomisk international integration er ikke et nyt fænomen. Den første globaliseringsbølge dateres således til de fem årtier op til Første Verdenskrig, hvor telegraf, jernbanen og forbrændingsmotoren dramatisk ændrede mulighederne for transport af varer og information over store afstande. Siden Anden Verdenskrig er globaliseringen taget til. Igen spiller nye transportteknologier (containeren) og kommunikationsteknologi (for eksempel internettet) en vigtig rolle (Johnson, 2007) Samtidig er der sket stadige internationale liberaliseringer af markederne for både

varer, tjenester og kapital – samt i mindre omfang for arbejdsmarkedene.

Sammenlignet med væksten i vare- og kapitalbevægelser har globaliseringen hidtil kun i mindre omfang ført til en direkte integration af arbejdsmarkedene. For eksempel var det i EU i 2013 kun 7,1 procent af de beskæftigede, som ifølge Eurostat ikke arbejdede i det land, hvor de var statsborgere. Men alligevel har globaliseringen har vigtige indirekte konsekvenser i form af:

- Et generelt konkurrencepres på lande med højt lønniveau
- Et særligt pres på lavtuddannet arbejdskraft – men også i stigende grad på højtuddannet arbejdskraft

Hertil kommer i de senere år en kraftig vækst i de direkte arbejdskraftvandring. På blot seks år er der således sket markante stigninger i andelen af udenlandsk arbejdskraft i den danske arbejdsstyrke (Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, 2013). Tabel 3 viser på grundlag af jobindsats.dk udviklingen fra 3. kvartal 2008 til 3. kvartal 2012.

Samlet udgør antallet af udenlandsk beskæftigede i Danmark i 2014 189.000 personer svarende til ca. 8 procent af den samlede lønmodtagerbeskæftigelse. Dette er i sig selv ikke dramatisk sammenlignet med EU-gennemsnittet. Men stigningen har været på godt 40 procent siden 2008. Den kraftigste stigning både absolut og relativt ses for lønmodtagere fra Østeuropa, hvor væksten har været på over 150 procent. Også for vesteuropæiske EU-lande og for lande uden for Europa ses ganske høje stigningstakter. Kun for de nordiske lande er der tale om et – om end begrænset – fald.

Tabel 3: Udenlandske lønmodtagere i Danmark, 2008q1-2014q3.

	1. kvartal 2008	3. kvartal 2014	Ændring	Relativ ændring
		1000 personer		Pct.
Nordiske lande	24,8	23,6	-1,1	-4,5
Vesteuropæiske EU-lande	34,2	40,8	6,6	19,3
Østeuropæiske EU-lande	26,6	67,5	40,9	153,3
Andre lande	46,7	57,0	10,4	22,0
I alt	132,3	189,0	56,7	42,9

Kilde: Opdatering af tabel 1 i Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2013) på grundlag af Jobindsats.dk

De under liggende data fortæller desuden, at godt en fjerdedel af den udenlandske arbejdskraft er pendlere uden fast bopæl i Danmark.

Samtidig viser analyser, at især den udenlandske arbejdskraft, som opholder sig kort tid i Danmark, udgør et markant lavtlønssegment på det danske arbejdsmarked. (Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, 2014b). Fuldtidsbeskæftigede lønmodtagere fra Østeuropa med en opholdstid på under et år havde i 2012 månedslønninger på mellem 8.000 kr. (Bulgarien) og 22.500 kr. (Polen). For de østeuropæere, som havde været mere end 1 år i Danmark, var niveauet for månedslønnen dog væsentligt højere og varierede fra 20.300 kr. (Rumænien) til 25.300 kr. (Polen). Lønningerne var dog stadig lavere end medianlønnen for danske lønmodtagere på 31.500 kr. om måneden.

På den baggrund kan man spørge, om den danske flexicurity-model er blevet udvidet med endnu et segment ud over den tendentielle todeling i en model for faglærte og ufaglærte og en anden model for funktionærområdet, som tidligere er blevet påpeget (Jensen, 2010). Det nye segment er præget af en betydelig numerisk og geografisk fleksibilitet og samtidig – for pendlergruppens vedkommende – placeret på kanten af de sikkerhedsordninger, som karakteriserer det øvrige danske arbejdsmarkedet.

4. Presset på den danske velfærdsstat

Den stigende internationale mobilitet af arbejdskraften har en række konsekvenser for en flexicurity-model af dansk type, som er baseret på en veludviklet velfærdsstat med udbredte sikkerhedsnet i form af både dagpengesystemer og andre ydelser til arbejdsløse lønmodtagere.

For det første betyder den stigende international arbejdskraftmobilitet, at det kan blive vanskeligere at opretholde den forholdsvis høje beskatning af arbejdsindkomst, som er påkrævet til at finansiere de arbejdsmarkedsrelaterede velfærdsydelser (se f.eks. Andersen, 2008, afsnit 6.1). Mens synspunktet ud fra en snæver økonomisk betragtning kan have noget for sig, er det på grundlag af empiriske analyser omdiskuteret, hvor følsomme

arbejdskraftbevægelserne er i forhold til forskelle i beskatningsniveauerne mellem lande. Det er også uklart, om ændringer i indkomstkattesystemerne sker ud fra hensyn til globaliseringspresset eller har andre årsager (Genschel & Schwartz, 2011).

En tilsvarende situation med mange, men ofte modstridende, empiriske resultater gælder det pres på de universelle velfærdsydelser, som kan opstå, hvis disse ydelser tiltrækker udenlandske borgere («social turisme»). En nyere oversigtsartikel konkluderer således, at mens økonomisk teori vil forudsige sådanne effekter, er de svære at påvise empirisk. Årsagen kan dels være, at der er mange ikke-økonomiske faktorer, som også er i spil, når en migrationsbeslutning skal træffes. Kulturelle og sproglige forhold eller forekomsten af sociale netværk i kraft af »brohovedmigration« vil være af store betydning. Hertil kommer, at et eventuelt højt forbrug af sociale ydelser blandt immigranter kan skyldes »omvendt kausalitet«. Immigranterne har ofte en række karakteristika som svag uddannelsesbaggrund eller helbredsproblemer, som betinger høje sociale ydelser, uden at ydelserne i sig selv har udløst migrationsbeslutningen (Zimmerman m.fl., 2012).

Blandt velfærdsstatsforskere har disse ofte modstridende observationer igennem en årrække været drivende for en debat om fremtiden for de europæiske velfærdsstater over overskriften: »Konvergens eller divergens?«. Vil globaliseringspresset langsomt, men sikkert føre til, at velfærdsstaterne nærmer sig hinanden og konvergerer mod en fælles europæisk model? Eller er der stadig mulighed for, at forskellige modeller kan sameksistere med hver sine profiler, når det gælder både velfærdsydelser og finansieringsmodeller? Hvis der er tale om konvergens: Vil den da tage form af et »race to the bottom«, hvor de nationale modeller nærmer sig den laveste fællesnævner?

For konvergens taler de allerede nævnte argumenter om vanskeligheder med at opretholde høje skatteindtægter på grund af øget mobilitet for skattegrundlag (både varer, tjenester og produktionsfaktorer) og risikoen for social turisme. Hertil kommer det yderligere pres, som den økonomiske krise siden 2008 har

lagt på de offentlige velfærdsbudgetter og det pres, der følger af de demografiske forandringer.

Men der er også argumenter imod konvergensteorien. Man kan fremhæve, at velfærdsstater af skandinavisk type har en række konkurrencefordele i form af veluddannet arbejdskraft og velfungerende infrastruktur (i bred forstand), som betyder, at de bliver placeret højt på de internationale ranglister over international konkurrenceevne (Campbell & Pedersen, 2005). På World Economic Forums seneste hitliste for 2014-15 er Danmark, Finland, Norge og Sverige alle med på top-15 – i øvrigt med Danmark som agterlanternen på en 13. plads (World Economic Forum, 2014, tabel 3). Empiriske analyser peger også på en ganske høj grad af stabilitet og »stiahængighed« i de nordiske velfærdsstater.

Dette er ikke ensbetydende med, at velfærdsstater af nordisk type er statiske. Tværtimod er der en række eksempler på, at de med små skridt er på vej væk fra den traditionelle generøse universalismemodell (Kvist & Greve, 2011):

- Skærpede krav til optjening af ret til velfærdsydelse (opholdstid i landet, beskæftigelsesomfang, eget bidrag)
- Reduktion af ydelser (f.eks. dagpengeniveau og dagpengeperiode)
- Udvikling af parallelle private forsikringsordninger (private sygeforsikringer, lønsikringsordninger og pensioner) = multitier-systemer

Så mens den danske – og de øvrige nordiske – velfærdsstater stadig har en række grundlæggende fælles træk, som adskiller dem fra andre europæiske velfærdsstatsmodeller, er der således tegn på, at de langsomt er på vej væk fra det traditionelle billede af nordisk velfærd. Ud fra dette synspunkt er forandringerne i de nordiske velfærdsstater derfor drevet af en kombination af det ydre pres fra globaliseringen og det indre pres fra en manglende opslutning fra en middelklasse, der ikke længere kan se de samme fordele i at skattefinansiere velfærdsstatens ydelser i takt med, at deres universelle præg forsvinder.

5. Opsummering: Globalisering og dansk flexicurity

I forhold til beskæftigelsesikkerheden har globaliseringen konsekvenser i form af et øget udbud af indvandret arbejdskraft, som skærper konkurrencen om jobbene, og et pres på ressourcerne til aktiv arbejdsmarkedspolitik og en bred efteruddannelsesindsats. I forhold til den traditionelle indkomstsikkerhed i form af offentligt finansierede indkomsterstøttende ydelser er der ikke tvivl om, at denne er under erosion i kraft af pres på universelle indkomstydelser, udvikling af private forsikringsordninger og øgede krav om optjening af rettigheder både i dagpengesystem og i forhold til sociale ydelser.

Disse udviklinger betyder også øgede krav fra fagbevægelsen om øget jobsikkerhed i form af bedre ansættelsesbeskyttelse med deraf følgende risiko for mindsket fleksibilitet på arbejdsmarkedet.

De senere års politiske debat har tegnet konturerne af en række mulige svar på globaliseringspresset på den danske flexicurity-model. De omfatter tanker om:

- Skærpet tilsyn med arbejdsvilkår for udenlandsk arbejdskraft
- Skærpelse af krav til udlændinge ift. opnåelse af ret til sociale ydelser eller andre velfærdsydelser
- Lovfastsætte mindstelønninger eller almengørelse af overenskomster
- Øget udbredelse af private eller offentlige forsikringsordninger med særskilte bidrag og optjeningsperiode, f.eks. i form af et reformeret dagpengesystem
- Brugerbetaling for offentlige ydelser

Der er ingen nemme løsninger. Forslagene møder alle modstand fra vigtige nationale aktører eller strider mod EU's regelsæt. Samtidig markerer de små skridt væk fra den universelle velfærdsstatsmodel, som stadig har politisk opslutning fra størstedelen af befolkningen (jf. f.eks. Caraker m.fl., 2014, kapitel 5).

Det afgørende i forhold reformovervejelserne er imidlertid at undgå den klassiske fejl med at kaste barnet ud med badevandet. Hvis man accepterer, at den danske version af flexicurity har skabt et velfungerende beskæftigelsessystem med en betydelig tilpasningsevne i forhold til skiftende internationale rammebetingelser, er det helt afgørende, at de væsentlige elementer i modellen holdes intakte. Dette kræver en bevarelse af de vigtige institutionelle komplementariteter mellem de forskellige elementer i modellen herunder dagpengesystemet, den lave ansættelsesbeskyttelse og den aktive arbejdsmarkedspolitik. Selvfølgelig er der behov for en løbende ajourføring. Et vigtigt eksempel på dette er den seneste reform af den aktive arbejdsmarkedspolitik og ambitionen om at lade dagpengesystemet gennemgå en grundig revision, som blandt andet vil kunne gøre det bedre tilpasset til et arbejdsmarked med en høj grad af international mobilitet og nye ansættelsesformer.

Men det afgørende er, at beslutningstagerne ikke mister det overordnede perspektiv på den danske flexicurity-model og i forhåbningerne rettet mod dens enkelte elementer kommer til at forrykke de grundlæggende balancer i modellen. Hvis det sker, er der for alvor risiko for, at Danmark mister sin på mange måder unikke kombination af fleksibilitet og velfærd – og dermed også placeringen i toppen af verdensligaen, når det gælder både levevilkår og livskvalitet.

REFERENCER

- Andersen, T.M. (2008): The Scandinavian model-prospects and challenges, *International Tax and Public Finance*, Vol. 15: 45–66
- Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2013): *Stigning i Østeuropæisk arbejdskraft i Danmark*, 21. april 2013
- Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2014a): *Dansk velstand solidt placeret i toppen af OECD-landene*, 23. august 2014.
- Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2014b): *Lønindkomst for udenlandsk arbejdskraft*, 27. september 2014.
- Bredgaard, T. m.fl. (2013): *Dansk arbejdsmarkedspolitik*, DJØF-forlaget, København
- Campbell, J; Pedersen O.K. (2005): *Dansk institutionel konkurrenceevne i den globale økonomi*, Notat, FTF, København
- Caraker, E. m.fl. (2014): *Fællesskab for forskelle. Lønmodtagerværdier og interesser i forandring*.
- CARMA, Aalborg Universitet.
- Dolls, Mathias; Fuest, Clemens; Peichl, Andreas (2012): »Automatic stabilizers and economic crisis: US vs. Europe«, *Journal of Public Economics*, Volume 96, Issues 3–4, April 2012, pp. 279–294
- Eurobarometer (2012): *Monitoring the social impact of the crisis Wave 6*, Flash EB No. 338, April 2012.
- Genschel, P.; Schwarz, P. (2011): Tax competition: a literature review, *Socio-Economic Review* (2011) 9, 339–370
- Giulietti, C.; Wahba, J. (2012): Welfare Migration, IZA Discussion Paper no. 6450, Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit, Bonn
- Jensen, C. Strøby (2010): »Flexicurity og de danske arbejdsmarkedsrelationer – en eller to modeller?«, *Dansk Sociologi* Nr. 1/21. årg., pp. 27–51.
- Johnson, A. (2007): *Globaliseringens tre vågor. Sveriges internationalisering under 150 år*, Underlagsrapport nr. 3 til Globaliseringsrådet, Västerås.
- Kvist, J; Greve, B. (2011): »Has the Nordic Welfare Model Been Transformed?«, *Social Policy & Administration*, Vol. 45, No. 2, April 2011, pp. 146–160
- Madsen, P.K. (2013): »Shelter from the storm?« – Danish flexicurity and the crisis', *Journal of European Labor Studies*, vol. 2, nr. 6.
- Madsen, P.K. (2014a): *Danish Flexicurity – Still a Beautiful Swan?*, Peer Review on Adjustments in the Danish flexicurity model in response to the crisis, Denmark, November 20–21, 2014
- Madsen, P.K. (2014b): »Arbejdende fattige – »So ein Ding« eller barsk realitet på det danske arbejdsmarked?« i C. Lyhne Ibsen og L.K. Høgedahl (red.): *Økonomi og Arbejde i det 21. århundrede – Et festskrift til Flemming Ibsen*, Jurist- og Økonomiforbundets Forlag, København.
- Økonomi- og Indenrigsministeriet (2014): *Familiernes økonomi: Fordeling, fattigdom og incitamenter*, København.
- World Economic Forum (2014): *The Global Competitiveness Report 2014–2015*, Geneva.
- Zimmermann, K.F., M. Kahanec, A. Barrett, C. Giulietti, B. Maitre, and M. Guzi (2012): *Study on Active Inclusion of Immigrants*. IZA Research Report 43, Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit, Bonn